

Niet oordelen – wil

Jeanine Geijtenbeek is historica, relatiecoach en familiemediator. Ze schreef in 2016 het boek *Als het leven ons scheidt. Valkuilen en uitdagingen in relatiecrisis en echtscheiding* (Uitgeverij Kok). Aanleiding om op de dag dat de Nashville-verklaring veel stof doet opwaaien met haar te spreken over hoe de kerk met echtscheiding om zou kunnen gaan.

Aarnoud van der Deijl

We spreken elkaar in haar praktijkruimte op een van de meest pittoreske plekken van Utrecht, het Pieterskerkhof, met een prachtig zicht op de romaanse Pieterskerk. Jeanine is de week ervoor hierheen verhuisd en ik ben de eerste bezoeker van haar nieuwe praktijk.

Op mijn vraag wie Jeanine Geijtenbeek is, volgt eerst een lichte zucht: 'O, er is zoveel te zeggen. Ik heb een eigen praktijk als mediator, vooral in de familiesfeer. Dat wil zeggen dat ik werk met stellen die gaan scheiden, met ouders en kinderen en ook wel met familiebedrijven waarin conflicten spelen. Daarnaast bezoek ik twee dagen per week asbestslachtoffers in het kader van pogingen om hun recht te krijgen bij werkgevers.

aan de Vrije Universiteit. Echtscheiding bijvoorbeeld is een ervaring waarin mensen merken dat het leven niet maakbaar is en zichzelf vragen gaan stellen als: wat zijn de bronnen in mijn leven? Waarom overkomt mij dit? Wat betekent dit voor mijn identiteit? Wie wil en kan ik nu zijn voor mijn kinderen en voor mijn ex?

Van huis uit ben ik historica en ik heb ook eerst tien jaar als lerares geschiedenis gewerkt en daarna bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Mijn vakgebied was de mentaliteitsgeschiedenis, de tak van de geschiedenisbeoefening die zich vooral bezighoudt met hoe mensen hun leven vormgaven, hoe ze dachten, wat ze voelden. Dat heeft wel raakvlakken met wat ik nu doe.'

Jezus stelt de mens boven de sabbat, boven de wet, boven het instituut

Omdat ik in al die contexten merk dat ook zingeving een grote rol speelt, volg ik nu een master 'Spiritual Care'

Maatschappelijke veranderingen

Dat brengt ons als vanzelf op de vraag wat toch maakt dat zo veel huwelijken tegenwoordig stranden. Als historica kan Jeanine dat wel uitleggen. Dat heeft ze ook in haar boek wel gedaan. 'Er is een veelheid van factoren. We worden ouder en moeten het dus langer met elkaar zien uit te houden. We zijn rijker en hebben dus meer ontplooiings- en keuzemogelijkheden. De man-vrouw-

je dat als kerk?

verhoudingen zijn veranderd. De gelijkwaardigheid van vrouwen aan mannen maakt dat de wensen en verlangens van vrouwen belangrijker zijn geworden. De ethische kaders zijn veranderd – het wordt veel meer geaccepteerd dat mensen uit elkaar gaan dan vroeger.

Welke waarden wil je als kerk bevorderen?

Het is wat Esther Perel [internationaal bekende psychotherapeut en auteur, *red.*] ook zegt: onze individualiteit is belangrijker geworden. Verwachtingen die vroeger door de gemeenschap of door de familie werden ingelost, worden nu aan één persoon gesteld: onze partner. Onder die hoge druk wil een relatie nogal eens bezwijken.'

Zou het kunnen zijn dat het hoge aantal echtscheidingen een symptoom is van de grote veranderingen in de samenleving? Zoals men wel zegt dat heftige generatieconflicten in de jaren zestig het gevolg waren van de toen snel veranderende verhoudingen tussen ouders en kinderen en nu eigenlijk weer voorbij zijn. Zie je bijvoorbeeld in het werk van relatietherapeut Sue Johnson van de EFT (Emotionally Focussed Therapy) niet dat mensen gaan inzien dat ze niet alleen behoefte hebben aan individualiteit en autonomie, maar ook aan verbondenheid? Of is dat te optimistisch gedacht?

Jeanine: 'Misschien. Laten we het hopen. Wat ik mooi vind aan Esther Perel, is dat ze geen oordeel heeft, bijvoorbeeld over overspel. Ze is gewoon nieuwsgierig. Ze probeert met stellen op zoek te gaan naar wat het betekent. Dat overspel niet het einde van een relatie hoeft te betekenen. Dat iemand met overspel misschien niet op zoek was naar een ander, maar naar een, wat zij noemt, "beter ik".'

Het gaat om de mens, niet om de sabbat
Het gaat dus om niet willen oordelen?

Jeanine: 'Ja, maar wil je dat wel als kerk? Kijk naar die Nashville-verklaring. Er is daar een klein clubje dat de zuiverheid wil bewaren door juist heel sterk te oordelen over anderen, over homoseksualiteit, over echtscheiding, over allerlei zaken die zij zien als "geest van de tijd". Ze zien dat als een heilig moeten.' Ik val Jeanine in de rede en merk op dat ik me van mijn colleges kerkgeschiedenis

kan herinneren dat dat juist de definitie van een sekte was: een clubje dat de zuiverheid van het geloof boven de verbondenheid met anderen stelt. Een clubje dat stelt dat God aan hun kant staat en dat je niet met hen van mening mag verschillen. Is Nashville in die zin niet gewoon een sektarische verklaring?

Jeanine: 'Ik denk dat, als je het evangelie leest, je altijd moet zeggen dat het Jezus om de mens gaat en niet om de sabbat. De sabbat was voor Jezus en het hele jodendom natuurlijk iets heel belangrijks, iets heiligs zelfs, en toch stelt Jezus de mens boven de sabbat, boven de wet, boven het instituut. Sommige dingen, zoals bijvoorbeeld een echtscheiding, gebeuren, ook omdat we onderdeel van deze tijd zijn.

Bovendien is het "bijbelse huwelijk" niet zo eenduidig qua verschijningsvorm als sommigen zouden willen, kijk naar de relatievormen in het Oude Testament. Tegelijkertijd blijft natuurlijk wel de vraag waar je je dan aan vasthoudt. Dat heb ik zelf ook ervaren, toen ik ging scheiden. Echtscheiding kwam niet in mijn vocabulaire voor. Je komt dan voor vragen te staan als: waar ga ik nu nog voor? Waar geloof ik nog in? Waar ligt mijn verantwoordelijkheid?'

Wat kan de kerk doen?

Zou het kunnen zijn dat de kerk met haar vaak hooggestemde idealen juist de druk op dat huwelijk vergroot en daarmee, paradoxaal genoeg, bijdraagt aan het mislukken ervan?

Jeanine: 'Ik denk dat het misschien minder om de normen gaat – zo van: je moet dit of je moet dat – maar meer om de waarden. Welke waarden wil je als kerk bevorderen? Je kunt best hoge idealen hebben, als je altijd maar de concrete mens voor ogen hebt.

Ik denk dat de kerk heel goed de waarde van huwelijk en duurzame relaties kan blijven beklemtonen. Van de verbondsgedachte en ook de lijn der geslachten, dat wil zeggen de notie dat de loyaliteit tussen generaties altijd belangrijk blijft. Dat je ook na een echtscheiding verbonden kunt blijven met je ex en met je ex-schoonfamilie. Vooral als er kinderen zijn, blijf je ook met hen verbonden, omdat ze een deel van het leven van je kinderen zijn. Zo heb ik onlangs het zestigjarig huwelijksjubileum van mijn ex-schoonouders mee kunnen vieren. Dat heeft wel even geduurd voor het zo ver was, maar het kon. In mijn boek gebruik ik een citaat dat ik in dit verband mooi vind: je kunt wel je huwelijksbelofte breken, maar niet je trouwbelofte.'

Maar wat kan de kerk concreet doen?

Jeanine: 'Ik denk dat de kerk stellen op weg naar het huwelijk beter zou kunnen begeleiden. Maar ook na een echtscheiding. De Mozaïek-gemeente in Veenendaal is hier bijvoorbeeld heel goed in. Die gaat ook bij een echtscheiding heel bewust om een gezin heen staan om hen te steunen en te helpen.

Petruschka Schaafsma van de Protestantse Theologische Universiteit heeft een paar jaar geleden een mooie notitie geschreven, getiteld *Familie als gegeven, leven in een web van relaties*. Ze stelt daarin dat Jezus het familiebegrip enorm relateert. Op de vraag wie zijn broers en zijn moeder zijn, zegt hij tegen zijn leerlingen: dat zijn jullie. De gemeente kan dus een familie zijn die mensen opvangt. Ik vraag me wel af wat de Protestantse Kerk op dit vlak doet. Worden predikanten en ouderlingen hierin nageschoold? De Christelijke Hogeschool Ede heeft wel lange tijd een postacademiale cursus aangeboden "Omgaan met echtscheidingen".

De gemeente kan een familie zijn die mensen opvangt

Zoals ik al eerder aangaf, is zingeving van groot belang. Bij een huwelijks- of relatiecrisis gaat het ook om de spirituele bronnen die je kunt aanboren. Neem een begrip als overgave – dat is niet gemakkelijk. Jezelf overgeven betekent jezelf kwetsbaar kunnen maken. Of bijvoorbeeld de ander kunnen ontvangen. Accepteren dat een ander iets biedt dat jij nodig hebt. En dan heb je het weer over identiteit: ben jij in staat om echt verbinding te maken

met een ander? Daarin kan een kerk mensen begeleiden, juist ook in een veranderend tijdsbeeld met nieuwe omgangsvormen.

Ik heb altijd bewondering gehad voor stellen die in hun relatie God kunnen betrekken. Die weet hebben van acceptatie, vergeving, weten dat je opnieuw mag beginnen. Wat in je

relatie tot God een rol speelt, speelt onherroepelijk ook in je relatie met je geliefde.'

Echtscheidingsrituelen?

In haar boek verwijst Jeanine ook naar de teksten die in het Dienstboek zijn opgenomen voor een ritueel bij echtscheiding. Heeft ze weleens meegemaakt dat dat is gebruikt?

Jeanine: 'Nou, eigenlijk niet. Het lastige is dat je het allebei moet willen en vaak verloopt het proces voor beide partners zo ongelijktijdig, dat zo'n ritueel niet past. Toch zou het mooi zijn, als het kan, ook al is dat misschien een tijd later. Dat je erkenning geeft aan dat wat goed is geweest in het huwelijk en dat je de ander accepteert in zijn of haar anders-zijn en hem of haar het goede gunt.'

Boek

Op mijn vraag wat haar boek heeft losgemaakt, antwoordt Jeanine: 'Ik krijg er nieuwe cliënten door en weleens een uitnodiging om te spreken op een bijeenkomst voor ambtsdragers of voor "lotgenoten" – mensen die met echtscheiding te maken hebben. Ik zou er meer mee kunnen doen, wellicht ook binnen de Protestantse Kerk. Het zou mooi zijn als de Protestantse Kerk op dit vlak meer kader zou ontwikkelen, ik denk dat hier best behoefte aan is. Ik zou daar graag een bijdrage aan willen leveren.'